

2025

JOHN T. SMIT

BESTUIVERS VAN DRIE VOLKSTUINEN IN UTRECHT

BESTUIVERS VAN DRIE VOLKSTUINEN IN UTRECHT

november 2025

TEKST

John T. Smit

PRODUCTIE

EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden

RAPPORTNUMMER

EIS2025-28

OPDRACHTGEVER

Gemeente Utrecht

CONTACTPERSOON OPDRACHTGEVER

Anne Nijs & Floris Brekelmans

CONTACTPERSOON EIS

John T. Smit

FOTO'S VOORZIJDE

Hoofdfoto: Een zeer bloemrijke tuin in juli op tuinencomplex Ons Genot. Foto John Smit.

Inzet: Vrouwtje lookmaskerbij *Hylaeus punctulatissimus*, een specialist van uien welke veel te vinden zijn in (moes)tuinen. Foto John T. Smit.

FOTO ACHTERZIJDE

Mannetje van de solbkousbij *Macropis europaea*, een van de aangetroffen aandachtsoorten van de gemeente Utrecht. Foto John Smit.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	2
Inleiding	3
Methode	4
Onderzochte groepen	6
Terminologie	7
Resultaten	8
Bespreking van bijzondere soorten	10
Bespreking afzonderlijke locaties	14
Discussie	20
Aanbevelingen	22
Literatuur	24
Bijlage 1. Waargenomen bijen per locatie	25
Bijlage 2. Waargenomen zweefvliegen per locatie	26
Bijlage 3. Waargenomen dagvlinders per locatie	27
Bijlage 4. Totaallijst van waargenomen bijen in de gemeente Utrecht	28

SAMENVATTING

In 2025 heeft EIS Kenniscentrum Insecten op verzoek van de gemeente Utrecht een drietal volkstuinen onderzocht op het voorkomen van bestuivers. Deze inventarisatie maakt onderdeel uit van een jaarlijks onderzoek naar het voorkomen van bestuivers in de stad, waarbij de nadruk ligt op het vastleggen van de diversiteit.

Tijdens de inventarisatie werden in totaal 63 soorten bijen waargenomen op de drie volkstuinen. Hiertoe behoren 5 soorten van de Rode Lijst (1 bedreigd, 3 kwetsbaar, 1 gevoelig) en 6 zeldzame soorten. Opvallend is dat maar liefst vijf van de zes Utrechtse aandachtsoorten in de volkstuinen werden waargenomen, vaak in grotere aantallen, wat aantoont dat deze locaties significant bijdragen aan het behoud van de beleidsoorten. Buiten deze inventarisatie om zijn nog drie bijensoorten voor het eerst in Utrecht waargenomen: de heggenrankbij, de veenhommel (Rode Lijst: kwetsbaar), en de composietmaskerbij (zeer zeldzaam). Met deze nieuwe waarnemingen komt het totale aantal waargenomen bijensoorten binnen de gemeente Utrecht op 151, wat ruim een derde van alle Nederlandse bijensoorten is. Naast bijen werden 55 soorten zweefvliegen waargenomen. Onder de zweefvliegen bevond zich één kwetsbare Rode Lijst-soort, het paddenstoelgitje, en 3 vrij zeldzame soorten.

De drie volkstuinen fungeren als bloemrijke 'groene oases' aan de stadsrand. ATV De Hoge Weide en ATV Ons Genot leverden de hoogste aantallen op van de aandachtsoorten kattenstaartdikpoot (respectievelijk 100 en 115 exemplaren) en de slobkousbij (40 op Ons Genot). ATV Stadion was de enige locatie waar alle vijf de waargenomen aandachtsoorten werden aangetroffen, en waar ook twee exemplaren van de bedreigde kauwende metselbij werden gevonden. De lookmaskerbij, een zomersoort die oligolectisch is op uien en sieruien, werd met 7 individuen (waarvan 5 op ATV De Hoge Weide) waargenomen.

Hoewel het voedselaanbod op de volkstuinen, dankzij de rijke bloei, goed is gedurende vrijwel het gehele seizoen, wijst het onderzoek op een knelpunt in de nestgelegenheid voor grondbestelende bijensoorten. Dit wordt ondersteund door het feit dat 27 van de 63 waargenomen bijensoorten bovengronds nestelen, terwijl landelijk slechts ongeveer 30% dit doet. Ook het zeer beperkte aantal broedparasieten (slechts 6 soorten) suggereert een tekort aan geschikte nestelplekken voor grondbestelende gastheren. Als aanbevelingen wordt geadviseerd om meer nestgelegenheid te creëren door de aanleg van eenvoudige taluds of bulten van lemig zand (minimaal 30 cm hoog, zuidelijk geëxposeerd) die niet worden ingezaaid. Ten slotte kan de kwaliteit van sommige bijenhôtels verbeterd worden (gladde gangen, zonnige ligging). Een goed functionerend bijenhôtel met een informatiepaneel op een centrale plek kan ook het bewustzijn vergroten.

INLEIDING

Sinds 2019 wordt er in opdracht van de gemeente Utrecht jaarlijks een inventarisatie uitgevoerd van bestuivers. Het doel daarbij is vooral een beeld te krijgen van de diversiteit aan soorten die in de stad voorkomen. Om die reden is de afgelopen jaren een grote verscheidenheid aan terreinen onderzocht, van parken en natuurterreinen, tot bouwterreinen, grondbanken en spoortaluds. In 2025 zijn een drietal volkstuinen onderzocht.

In dit rapport worden de resultaten van de inventarisatie besproken en worden enkele aanbevelingen gedaan. Daarnaast worden een drietal soorten behandeld die buiten deze inventarisatie om voor het eerst in Utrecht zijn waargenomen, tevens wordt er een overzicht gegeven van alle waargenomen bijensoorten binnen de gemeente.

Zowel op gemeentelijk als op provinciaal niveau zijn er lijsten opgesteld met aandacht- en of iconsoorten, waaronder bijen. De Gemeente Utrecht heeft een zestal bijen op de Utrechtse soortenlijst geplaatst (Nota Utrechtse soortenlijst, 7 juni 2018) en de Provincie Utrecht heeft een vijftal bijensoorten benoemd tot iconsoorten van de provincie (tabel 1).

Tabel 1 Overzicht van de bijensoorten die in gemeentelijk en provinciaal beleid zijn opgenomen.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aandachtsoort gem. Utrecht	Icoonsoort prov. Utrecht
<i>Andrena denticulata</i>	kruiskruidzandbij		x
<i>Andrena labialis</i>	donkere klaverzandbij		x
<i>Anthophora retusa</i>	zwarte sachembij		x
<i>Bombus magnus</i>	grote veldhommel		x
<i>Chelostoma rapunculi</i>	grote klokjesbij	x	
<i>Coelioxys inermis</i>	gewone kegelbij		x
<i>Hylaeus signatus</i>	resedamaskerbij	x	
<i>Macropis europaea</i>	gewone slobkousbij	x	
<i>Megachile ericetorum</i>	lathyrusbij	x	
<i>Melitta haemorrhoidalis</i>	klokjesdikpoot	x	
<i>Melitta nigricans</i>	kattenstaartbij	x	

METHODE

Voor de inventarisatie is geen gestandaardiseerd protocol gebruikt. De aandacht ging vooral uit naar de diversiteit van de aanwezige bestuiversfauna en niet naar een eventuele vergelijking van de gebieden onderling. De inventarisatie is uitgevoerd door met een net rond te lopen op zoek naar bijen en zweefvliegen. Hierbij is vooral gelet op de meest kansrijke plekken. Voor bijen en zweefvliegen zijn dat vooral bloemrijke plekken, maar voor bijen ook potentiële nestelplekken. Naast de bestuivers zijn tevens de dagvlinders meegenomen tijdens de inventarisatie.

De onderzochte volkstuinten zijn weergegeven in figuur 1. Een overzicht van de bezoekdata is gegeven in tabel 2.

Tijdens de inventarisatie zijn waar mogelijk de soorten en aantallen in het veld genoteerd, indien nodig werden dieren gedood en verzameld om later op naam te brengen. De soorten van het aardhommel-complex (aard-, veld- grote veld- en wilgenhommel) zijn in het veld niet betrouwbaar van elkaar te onderscheiden, hiervoor moeten ze gedood en microscopisch onderzocht worden. Voor deze inventarisatie is dat niet gedaan en is volstaan met de aanduiding 'aardhommel-complex'.

Tabel 2 Overzicht van de onderzochte locaties en bezoekenronden.

Locatie	ronde 1	ronde 2	ronde 3
ATV De Hoge Weide	9-mei	25/26-jun	30-jul
ATV Ons Genot	11-jun	11-jul	6-aug
ATV Stadion	12-jun	12-jul	6-aug

Figuur 1 Ligging van de onderzochte volkstuinen in Utrecht. Bron Google Earth.

ONDERZOCHE GROEPEN

Bijen

De honingbij is bij iedereen bekend. Deze honingproducerende bij leeft in sociale volken en wordt door imkers gehouden in bijenkasten. Minder bekend zijn de bijna 370 soorten wilde bijen die in Nederland voorkomen. Deze worden niet verzorgd door imkers en moeten zelf zorgen voor hun onderdak. Ook hommels behoren tot de wilde bijen.

Wilde bijen nestelen op allerlei plekken. Veel soorten graven zelf hun nest in de bodem, met name op schaars begroeide plekken. Sommige hommels maken gebruik van verlaten muizenholen. Andere bijensoorten nestelen bovengronds in dood hout, waarin andere insecten gangen hebben uitgeknaagd. Ook zijn er diverse soorten die hun nesten in holle takjes en stengels bouwen, en zelfs enkele soorten die uitsluitend nestelen in lege slakkenhuisjes. Hoe meer variatie er in een terrein is aan zulke 'microstructuren', hoe meer bijensoorten er een geschikte nestelplek kunnen vinden. Bijen houden van warmte, dus belangrijke voorwaarde voor een geschikte nestelplek is dat deze een flink deel van de dag in de zon moet liggen.

Alle bijen bezoeken bloemen. Zij drinken nectar voor hun eigen energievoorziening en verzamelen stuifmeel als voedsel voor de larven. Met dit stuifmeel vliegen ze naar hun nest, waar ze het in de nestcellen opbergen en er hun eieren op leggen. Veel soorten bijen zijn in bepaalde mate gespecialiseerd in hun bloembezoek. Gespecialiseerde bijen verzamelen bijvoorbeeld alleen stuifmeel op wilgen, schermbloemen, kattenstaart, klavers of heide. Een bij vliegt dagelijks diverse malen op en neer tussen nest en bloemen om voldoende voedsel te verzamelen. Het is dus belangrijk dat geschikte nestelplaatsen niet te ver van de bloemen vandaan liggen.

Zweefvliegen

Zweefvliegen kunnen als kleine helikoptertjes stilstaan in de lucht. Veel soorten lijken in uiterlijk op bijen, hommels of wespen, maar steken kunnen ze niet. Zweefvliegen hebben met bijen gemeen dat ze vaak bloemen bezoeken. In tegenstelling tot bijen gebruiken zweefvliegen nectar en stuifmeel echter alleen als voedsel voor de volwassen vliegen, niet voor hun larven.

Juist in de voedingsgewoonten van de larven verschillen de 330 Nederlandse soorten zweefvliegen sterk van elkaar. De voedselkeuze van de larven bepaalt in grote mate waar een zweefvlieg voorkomt. Grofweg zijn er vier ecologische hoofdgroepen te onderscheiden:

Bladluiseters - Dit zijn predatoren die over kruiden, bomen en struiken lopen en zich voeden met bladluizen. Net als lieveheersbeestjes zijn deze zweefvliegenlarven belangrijke biologische bestrijders van bladluizen. Sommige soorten hebben een breed dieet van uiteenlopende soorten bladluizen, andere zijn kieskeuriger.

Planteneters - Deze leven in wortels, stengels en bladeren van planten. Deze soorten zijn sterk gespecialiseerd in bepaalde plantensoorten. Zo zijn er soorten die in fluitenkruid leven, in koninginnekruid of in distels.

Water- en modderbewoners - Deze larven voeden zich met bacteriën in nat, rottend materiaal, zoals in de modder langs oevers. Sommige soorten leven in voedselrijke omstandigheden, terwijl andere juist schoon en minder voedselrijk water prefereren. Ze halen adem door een lange, telescopisch uitschuifbare buis aan het uiteinde van hun achterlijf.

Houtmolmbewoners - Net als de water- en modderbewoners voeden deze larven zich met bacteriën, alleen doen houtmolmbewoners dit op allerlei plekken die met dood hout en oude bomen te maken hebben. Enkele soorten boren zich een weg door dood, rottend hout, andere leven in natte boomholten of in sap dat uit beschadigde boombast vloeit.

Een klein aantal soorten laat zich niet in deze hoofdcategorieën vangen. Dit zijn bijvoorbeeld de gewone snuitvlieg die zich in koeienmest ontwikkelt of de verschillende soorten kniksprietten die als larve leven in mierennesten, waar ze afval onderin het nest opruimen.

TERMINOLOGIE

Bijen hiermee worden de bijna 370 soorten wilde bijen, inclusief hommels, aangeduid. Daar waar het over de honingbij gaat, wordt die ook als zodanig gemeld.

Broedparasiet een soort die niet zijn eigen nest maakt, maar haar eieren afzet in een nest van een geschikte gastheer.

Nestaggregatie een klein of groot aantal nesten van dezelfde bijensoort bij elkaar in de grond, ieder door een eigen vrouwtje aangelegd en bevoorraad.

Oligolectisch een bijensoort die stuifmeel verzamelt op een beperkt spectrum aan nauwverwante plantensoorten.

Polylectisch een bijensoort die stuifmeel verzamelt op een breed spectrum aan plantensoorten.

Scopa gespecialiseerde haren voor het verzamelen van stuifmeel, meestal aanwezig op de achterpoten, maar bij sommige soorten op de buik.

RESULTATEN

In 2025 zijn er in totaal 63 soorten bijen waargenomen op de drie volkstuinen. Hieronder bevinden zich 5 soorten van de Rode Lijst (Reemer, 2018); 1 in de categorie bedreigd, 3 kwetsbaar en 1 gevoelig. Aanvullend zijn nog 6 zeldzame soorten waargenomen. Tevens zijn maar liefst vijf van de zes aandachtsoorten van de gemeente waargenomen in de volkstuinen en allemaal in grotere aantallen waardoor het evident is dat er populaties ter plekke aanwezig zijn en waarmee de volkstuinen dus nadrukkelijk bijdragen aan het behoud van een groot deel van de beleidsoorten van de gemeente. Een overzicht van het aantal waargenomen soorten per locatie is gegeven in tabel 3, bijlage 1 tot en met 3 geven een overzicht van alle waargenomen soorten per locatie.

Tabel 3 Overzicht van het aantal waargenomen soorten per locatie, tussen haakjes zijn het aantal zeldzame en Rode Lijst soorten weergegeven.

Locatie	Bijen	Zweefvliegen
ATV De Hoge Weide	43 (20/5)	32 (2/0)
ATV Ons Genot	46 (23/3)	38 (3/0)
ATV Stadion	39 (18/4)	39 (3/1)

Buiten de inventarisatie om zijn in Utrecht nog een drietal bijensoorten waargenomen die niet eerder in de stad zijn aangetroffen: de heggenrankbij, de veenhommel en de composietmaskerbij. De bijzondere soorten worden weergegeven in tabel 3, een overzicht van alle waargenomen bijensoorten per locatie wordt gegeven in bijlage 1. Veel van de waargenomen bijzondere soorten zijn reeds behandeld in eerdere rapportages, daarom wordt hieronder volstaan met de bespreking van slechts enkele van de bijzondere soorten, evenals de nieuwe soorten voor de gemeente Utrecht.

Met de drie nieuwe soorten van afgelopen seizoen komt het totaal aantal waargenomen soorten bijen binnen de gemeente uit op maar liefst 151! Dit is ruim 1/3 van alle Nederlandse bijensoorten. Een overzicht van deze soorten wordt gegeven in bijlage 4.

Er zijn in totaal 55 soorten zweefvliegen waargenomen op de drie volkstuinen. Hieronder bevindt zich één soort van de Rode Lijst (Reemer et al. 2024): het paddenstoelgitje, in de categorie kwetsbaar. Daarnaast zijn er nog 3 soorten waargenomen die vrij zeldzaam zijn. Een overzicht van de te bespreken soorten wordt weergegeven in tabel 3, een overzicht van alle waargenomen soorten per locatie wordt gegeven in bijlage 2.

Tabel 4 Overzicht van de waargenomen zeldzame en Rode Lijst soorten in Utrecht in 2025. Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse en de Rode-lijstcategorie (Reemer 2018, Reemer et al. 2024), de status in het Utrechtse beleid en de aantallen weergegeven. Soorten met een * zijn nieuw voor Utrecht, maar niet op de volkstuinten waargenomen, maar elders in Utrecht.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	Beleid	2025
Bijen					
<i>Andrena florea</i> *	heggenrankbij	vrij zeldzaam			5
<i>Anthophora furcata</i>	andoorrbij	zeldzaam			2
<i>Bombus jonellus</i> *	veenhommel	vrij zeldzaam	Kwetsbaar		2
<i>Bombus vestalis</i>	grote koekoekshommel	vrij zeldzaam	Kwetsbaar		3
<i>Chelostoma campanularum</i>	kleine klokjesbij	zeldzaam			15
<i>Chelostoma rapunculi</i>	grote klokjesbij	vrij zeldzaam		Aandacht	18
<i>Hylaeus cornutus</i>	gehoornde maskerbij	zeldzaam			1
<i>Hylaeus gredleri</i>	zompmaskerbij	zeldzaam			8
<i>Hylaeus nigrinus</i> *	composietmaskerbij	zeer zeldzaam			2
<i>Hylaeus pictipes</i>	kleine tuinmaskerbij	zeldzaam	Kwetsbaar		35
<i>Hylaeus punctulatissimus</i>	lookmaskerbij	zeer zeldzaam	Gevoelig		7
<i>Lasioglossum laticeps</i>	breedkaakgroefbij	zeldzaam			2
<i>Lasioglossum lucidulum</i>	glanzende groefbij	zeldzaam			1
<i>Macropis europaea</i>	gewone slobkousbij			Aandacht	45
<i>Megachile ericetorum</i>	lathyrusbij	vrij zeldzaam		Aandacht	8
<i>Melitta haemorrhoidalis</i>	klokjesdikpoot	vrij zeldzaam		Aandacht	16
<i>Melitta nigricans</i>	kattenstaartdikpoot	vrij zeldzaam		Aandacht	245
<i>Osmia leaiana</i>	kauwende metselbij	zeldzaam	Bedreigd		2
<i>Stelis breviscula</i>	gewone tubebij	zeldzaam	Kwetsbaar		11
Zweefvliegen					
<i>Cheilosia scutellata</i>	paddenstoelgitje	vrij zeldzaam	Kwetsbaar		1
<i>Eumerus funeralis</i>	knobbelbollenzweefvlieg	vrij zeldzaam			45

BESPREKING VAN BIJZONDERE SOORTEN

Bijen

Heggenrankbij *Andrena florea*

Status: Vrij zeldzaam.

Voorkomen: De heggenrankbij komt voor in de zuidelijke helft van Nederland, met twee hele duidelijke kerngebieden: in Zuid-Limburg en in het gebied rond Nijmegen en Arnhem. Van oudsher ook bekend uit Zeeland. De laatste jaren is de soort zich langzaam aan het uitbreiden, vooral in het oosten van het land, maar ook in Zuid-Holland.

Biologie: De heggenrankbij is oligolectisch op heggenrank. Ze nestelt in de grond. Op plekken waar veel heggenrank aanwezig is kan de heggenrankbij in grote aantallen voorkomen.

Waarnemingen: Op 18 juni werden een vijftal heggenrankbijen waargenomen door Floris Brekelmans op een van de weinige bekende groeiplaatsen van heggenrank in de stad Utrecht (<https://waarneming.nl/observation/357299001/>). Enkele jaren geleden is op exacte dezelfde plek ook al eens tevergeefs gezocht naar de heggenrankbij. Daarmee is het vrij zeker dat het een recente vestiging van deze soort in Utrecht betreft.

Veenhommel *Bombus jonellus*

Rode Lijst: Kwetsbaar.

Status: Vrij zeldzaam.

Voorkomen: Komt in allerlei biotopen voor maar heeft een voorkeur voor vochtige terreinen, wordt vooral gevonden op vochtige heideterreinen en veengebieden.

Biologie: Polylectisch, heeft van maart tot september voldoende bloemen nodig, waarbij vooral struikhei, dophei en bosbes belangrijke voedselplanten zijn.

Waarnemingen: Er zijn twee exemplaren gemeld op waarneming.nl; één mannetje in de Gagelpolder (<https://waarneming.nl/observation/351305840/>) en één mannetje in Vleuten (<https://waarneming.nl/observation/350871304/>). Beide waarnemingen betreffen mannetjes, waardoor het zwervende exemplaren kunnen zijn, al is het niet ondenkbaar dat in de omgeving van de Gagelpolder een populatie aanwezig zou kunnen zijn.

Composietmaskerbij *Hylaeus nigrinus*

Status: Zeer zeldzaam.

Voorkomen: De composietmaskerbij is pas in 2023 voor het eerst in Nederland waargenomen, sindsdien zijn er een twintigtal waarnemingen gedaan in zuidelijk Limburg. In 2025 dook er ineens een mannetje op in Utrecht en later is er ook een vermeend vrouwtje waargenomen op de Markerwadden.

Biologie: Zoals alle maskerbijen nestelt de composietmaskerbij bovengrond in bestaande holten, dit kunnen gangetjes in hout zijn, maar ook holle plantenstengels. De vrouwtjes verzamelen uitsluitend stuifmeel van composieten, waarbij ze niet kieskeurig zijn.

Waarnemingen: Op 22 juni werd een mannetje composietmaskerbij gefotografeerd op de Oosterspoorbaan en geplaatst op waarneming.nl (<https://waarneming.nl/observation/358165073/>). De soort werd niet als zodanig herkend en een controlebezoek aan het terrein een dag later bevestigde de determinatie.

Figuur 2 Mannetje heggenrankbij op heggenrank. Foto John Smit.

Figuur 3 Vrouwtje veenhommel. Foto John Smit.

Figuur 4 Mannetje composiet-maskerbij. Foto Dion Nijskens CC-BY-NC-ND.

Lookmaskerbij *Hylaeus punctulatissimus*

Rode Lijst: Gevoelig.

Status: Vrij zeldzaam.

Voorkomen: De lookmaskerbij komt voor in de zuidelijke helft van ons land, vooral in het rivierengebied waar de soort met name wordt gevonden in de stedelijke omgeving.

Biologie: De lookmaskerbij is oligolectisch op uien, hierbij maakt het niet veel uit welke uiensoort, zowel doorgeschoten gewone uien als diverse sieruien worden bezocht. Veel van deze sieruien bloeien evenwel te vroeg in het seizoen aangezien de lookmaskerbij een zomersoort is die pas ergens in juni begint met vliegen. Omdat er op (volks)tuinen vaak uien en sieruien te vinden zijn, wordt deze soort relatief veel in stedelijke omgeving waargenomen.

Waarnemingen: In totaal zijn er 7 individuen waargenomen tijdens de inventarisatie, 5 op ATV De Hoge Weide en op beide andere volkstuinten 1 exemplaar.

Zweefvliegen**Paddenstoelgitje *Cheilosia scutellata***

Status: Vrij zeldzaam.

Rode Lijst: Kwetsbaar.

Voorkomen: Het paddenstoelgitje komt voornamelijk voor op de zandgronden en Zuid Limburg. Ze wordt vooral aangetroffen op open plekken in en nabij bossen, zowel naald- als loofbossen.

Biologie: De larven ontwikkelen zich in boleten, de volwassen dieren zijn vooral te vinden op schermbloemen. De sterke afname van boleten in de Nederlandse bossen als gevolg van verzuring is waarschijnlijk de reden dat het paddenstoelgitje eveneens afneemt in Nederland.

Waarnemingen: Er is één vrouwtje waargenomen op ATV Stadion. In 2023 is de soort eveneens waargenomen op de Thematervelden, de soort is destijds niet behandeld omdat er toen nog geen Rode Lijst van de zweefvliegen was.

Knobbelbollenzweefvlieg *Eumerus funeralis*

Status: Vrij zeldzaam.

Voorkomen: De knobbelbollenzweefvlieg komt verspreid over heel Nederland voor, met een opvallende concentratie in het Westland en in de provincie Utrecht en in mindere mate in het oostelijk rivierengebied. Het is een typische antropogene soort die vooral in stedelijke omgeving wordt waargenomen.

Biologie: De larven ontwikkelen zich in vochtige rottende delen van planten, waaronder bollen. De volwassen individuen zijn op verschillende bloemen te vinden maar vliegen ook vaak laag boven de grond en rusten geregeld op takjes of stenen.

Waarnemingen: Er zijn in totaal zo'n 45 exemplaren waargenomen, en op alle drie de Volkstuinen.

Figuur 5 Vrouwtje lookmaskerbij.
Foto John Smit.

Figuur 6 Vrouwtje paddenstoelgitje.
Foto Bert Oving CC-BY-NC.

Figuur 7 Mannetje knobbelbollen-zweefvlieg.
Foto. Sandra Lamberts
CC-BY-NC-ND.

BESPREKING VAN DE AFZONDERLIJKE LOCATIES

Hieronder worden de drie volkstuinten afzonderlijk besproken. Voor alle drie de volkstuinten geldt dat er niet of nauwelijks op de particuliere tuinen zelf gekeken is, anders dan vanaf het pad, en dat er vooral is gekeken in de openbare stukken groen op de volkstuincomplexen.

ATV De Hoge Weide

De Hoge Weide ligt in de wijk Papendorp, waar industrie en met name kantoorbouw te vinden is. Het tuinencomplex ligt tegen het Amsterdam-Rijkkanaal aan en naast de sportvelden van Sprotpark Papendorp. In de directe omgeving liggen veel kantoorpanden, maar de opzet is vrij ruim en relatief groen. Wat de kwaliteit van het groen en de eventuele bijbehorende biodiversiteit is, is niet geheel duidelijk. Al zijn in het industriegebied iets verder naar het noordwesten wel bijzondere soorten bestuivers aangetroffen (Smit 2023).

De belangrijkste plek is de centrale ingang waar bij de parkeerplaats, om het gebouw en in het stuk achter het gebouw diverse rijkelijke bloeiende borders en tuintjes zijn aangelegd met zeer verschillende karakters, van rotstuinen tot moerasvegetaties (fig. 8, 9). Vooral dit stuk heeft, in combinatie met de rijkelijk bloeiende berm van de sloot de meeste soorten opgeleverd voor ATV De Hoge Weide. Bijzondere soorten die hier zijn waargenomen waren onder andere 5 individuen van de lookmaskerbij op enkele sieruien nabij de ingang van de volkstuin (fig. 10, 11). Deze soort werd verwacht op de volkstuinten, ondanks dat het een vrij zeldzame soort is. Dit is pas de tweede keer dat deze soort in Utrecht is waargenomen. Zowel op 25 en 26 juni als op 30 juli zijn er individuen waargenomen op deze locatie.

In het stuk direct achter het gebouw zijn enkele bijenhôtels gerealiseerd, aangevuld met enkele bijenhôtels uit de handel. Deze leverden de standaard soorten op die je verwacht bij bijenhôtels, zoals onder andere de tronkenbij en de bijbehorende kwetsbare gewone tubebij.

Figuur 8 Het centrale deel van ATV De Hoge Weide, met langs de parkeerplaats, langs de sloot maar vooral achter het gebouw een rijke afwisselende vegetatie die veel bijen opleverde.

Figuur 9 Ligging van ATV De Hoge Weide in de wijk Papendorp. In geel zijn de contouren van de volkstuin weergegeven, met er tussen nog enkele bedrijfspanden.

Figuur 10 De sierui waar verschillende exemplaren van de lookmaskerbij op zijn aangetroffen.

Figuur 11 Een van de op ATV De Hoge Weide aangetroffen vrouwtjes lookmaskerbij.

Op ATV De Hoge Wijde zijn maar liefst vier van de vijf waargenomen aandachtsoorten van de gemeente Utrecht aangetroffen. In de berm van de sloot was veel kattenstaart aanwezig en her en der wederik, welke ook elders op de tuin aanwezig waren. De wederik leverde slechts 2 exemplaren op. Maar de kattenstaartdikpoot is met 100 exemplaren waargenomen. Daarnaast is er slechts één exemplaar waargenomen van de lathyrusbij, ondanks de aanwezigheid van lathyrus. Ook van de klokjesdikpoot zijn slechts drie exemplaren waargenomen. Voor beide soorten geldt dat er waarschijnlijk op de tuinen zelf meer waardplanten aanwezig zijn en de populaties ter plekke dus groter zullen zijn dan nu uit de gegevens blijkt.

ATV Ons Genot

Het volkstuinencomplex Ons Genot ligt aan de rand van het bedrijventerrein Overvecht, ingeklemd tussen het sportcomplex De Vechtse Banen en tennis- en voetbalvelden. De omgeving is relatief groen, met diverse agrarische percelen en stukjes bos (fig. 12). Dit zal mogelijk hebben bijgedragen aan de iets hogere aantallen bestuiversoorten ten opzichte van de andere onderzochte volkstuinen.

Ook op dit volkstuinencomplex waren het met name de borders en perken die bij de ingang waren aangelegd, bijvoorbeeld langs de speeltuin (fig. 13) die veel soorten hebben opgeleverd. Daarnaast waren vooral de bermen langs de slootkanten erg bloemrijk, wat de nodige bestuivers opleverde, vooral behoorlijke aantallen van de beide aandachtsoorten de kattenstaartdikpoot en de slobkoudbij (fig. 14. 15). Deze slootkanten werden goed gefaseerd gemaaid, en ook nog eens met de hand met behulp van een zeis, wat uiteraard voor extra variatie zorgt. Dit is duidelijk terug te zien in de hoge aantallen van de beide genoemde soorten, met respectievelijk 115 en 40 individuen.

Op deze volkstuin zijn ook de twee aandachtsoorten aangetroffen die op alle drie de tuinen zijn aangetroffen, de klokjesdikpoot (3) en de Lathyrusbij (6). Voor beide geen grote aantallen, al is dit wel het hoogste aantal Lathyrusbijen dat op alle tuinen is aangetroffen.

Figuur 12 Ligging van ATV Ons Genot aan de rand van het industrieterrein Overvecht. In geel zijn de contouren van de volkstuin weergegeven.

Figuur 13 Een deel van de border om de speeltuin, hier met een insectenhotel die, gezien de geringe hoogte, in de zomer overschaduwd wordt door de begroeiing.

Figuur 14, 15 Een tweetal foto's van de berm met slootkant die uitbundig staat te bloeien met onder andere veel kattenstaart, maar ook koninginnekruid en rolklaver.

Opvallend is dat er op deze Volkstuin een groot aantal kleine tuinmaskerbijen is aangetroffen. Dit is eveneens een soort die vooral in stedelijke omgeving wordt waargenomen en ook eerder op een volkstuin in Utrecht is vastgesteld (Smit 2022). De kleine lookmaskerbij is niet kritisch wat voedselvoorkeur betreft, maar wordt met regelmaat waargenomen op schermbloemen, zo ook op ATV Ons Genot, waar ze in getale zijn waargenomen op bloeiend zevenblad. Ook een andere zeldzame soort die voornamelijk op schermbloemen wordt waargenomen is hier aangetroffen; de gehoornde maskerbij.

Tevens is de kleine harsbij aangetroffen op deze volkstuin, wat opvallend is aangezien deze soort het hars van naaldbomen nodig heeft voor het vervaardigen van de kleine urn-achtige nestjes. De kleine harsbij is slechts enkele keren eerder in de stad Utrecht waargenomen, maar is wijdverspreid op de Utrechtse heuvelrug.

ATV Stadion

Het volkstuintencomplex Stadion ligt aan de rand de wijk Rijsweerd en vormt een uitloper van het natuurpark Bloeyendaal. De tuinen liggen in een relatief groene omgeving, maar wel ingeklemd tussen het hoge provinciehuis, zo hoog dat het zijn eigen paartje slechtvalken heeft, en de snelweg A27 (fig. 16). Het park Bloeyendaal is eerder onderzocht in 2020 en toen vielen zowel de diversiteit als de aantallen bijensoorten tegen (Smit 2020a). Ook op het volkstuintencomplex lag het aantal bijensoorten iets lager dan op de andere volkstuinten, al waren er wel iets meer soorten zweefvliegen.

De beste locaties op deze tuin waren de bermen langs enkele van de paden die zeer bloemrijk en gevarieerd waren (fig. 17, 18). Aanvullend was het deel met vijver en bijenburcht erg bloemrijk en structuurrijk wat verschillende soorten opleverde, waaronder een tweetal exemplaren van de bedreigde kauwende metselbij. Deze soort is niet behandeld in dit rapport omdat die al eerder behandeld is (Smit 2024), maar ook omdat de Rode Lijst-status dateert van 2018, terwijl de soort de laatste jaren zich lijkt uit te breiden en inmiddels minder zeldzaam lijkt.

Recent is een van de twee parkeerplaatsen omgetoverd tot een soort arena, met zitgelegenheid en vooral veel groen. Dit bestaat met name uit een zeer kruidenrijk gras met erg veel klavers, zowel gewone rolklaver als rode en witte klaver (fig. 19). Hier werden vooral veel hommels waargenomen, maar de gespecialiseerde klaverbijen lieten het vooralsnog afweten. Mogelijk omdat dit stuk pas vorig jaar is aangelegd en het stuk daarom nog niet ontdekt is door de betreffende soorten.

Deze volkstuin is de enige waar alle vijf de waargenomen aandachtsoorten zijn aangetroffen, zij het in bescheiden aantallen. Al zijn beide klokjesspecialisten, de grote klokjesbij en de klokjesdikpoot hier wel in aantal waargenomen.

Figuur 16 Ligging van ATV Stadion ingeklemd tussen de snelweg A27 en het bedrijventerrein van Rijsweerd, met naastgelegen park Bloeyendaal. In geel zijn de contouren van de volkstuin weergegeven.

Figuur 17 De berm van dit pad dat rond het noordelijke deel van het tuinencomplex loopt bloeit rijkelijk in de zomer, met veel verschillende soorten waaronder diverse schermbloemen, distels, knoopkruid en rolklaver.

Figuur 18 Een van de uitbundig bloeiende paden tussen enkele volkstuinten in.

Figuur 19 Een deel van de voormalige parkeerplaats is omgetoverd tot een zeer klaverrijk grasland om en tussen de nieuw aangelegde arena, die dient om te vertoeven, hier staat zeer veel witte, rode en rolklaver.

DISCUSSIE

De onderzochte volkstuinten vormen groene oases aan de rand van de stad die zeer bloemrijk zijn. Voor veel bijen geldt vermoedelijk dat het aanbod aan nestgelegenheid hier en daar nog wringt, in tegenstelling tot het voedselaanbod. Getuige ook het feit dat maar liefst 27 van de 63 waargenomen bijensoorten bovengronds nestelt, terwijl landelijk slechts zo'n 30% van de bijensoorten bovengronds nestelt. Klaarblijkelijk is er een gebrek aan geschikte nestelplekken voor grondnestelende soorten. Dit is tevens goed zichtbaar in het zeer beperkte aantal broedparasieten dat is waargenomen, met slechts 6 soorten, waarvan de gewone tubebij ook nog parasiteert bij de tronkenbij die bovengronds nestelt. Op plekken waar voldoende nestgelegenheid is worden normaalgesproken veel meer broedparasieten waargenomen, zoals bijvoorbeeld is vastgesteld op de Lunetten (Smit 2020a). Hier valt dus nog veel te winnen voor de aanwezige bijensoorten. Op ATV Stadion zijn wel een tweetal bijenburchten (fig.20, 21) aanwezig maar het lijkt erop dat vooral de houten blokken en aanwezige rietstengels gebruikt worden en niet de zandige of lemige kale middenstuk of wanden. Ditzelfde werd eerder geconstateerd bij de bijenburcht aanwezig op de stadstuin Kanaalweg (Smit 2022). Vermoedelijk is het ontwerp nodeloos ingewikkeld en is de aanleg van een bult lemig zand van één tot enkele meters lang, een halve tot een hele meter breed en een hoogte van minimaal 30 centimeter al voldoende om nestgelegenheid te bieden, mits deze bijenbank niet wordt ingezaaid zoals in het verleden is gedaan met die nabij het bijenhotel (Smit 2020b).

Het is opvallend dat er maar liefst vijf van de zes aandachtsoorten van de gemeente Utrecht zijn waargenomen afgelopen jaar. Niet eerder zijn er zoveel aandachtsoorten waargenomen tijdens een inventarisatie. Ook het aantal waargenomen individuen is aan de hoge kant (tabel 5). Alleen in 2022 zijn er eveneens veel individuen waargenomen van de grote klokjesbij (25) en de Lathyrusbij (80) in het Griftpark, waar de waardplanten van beide soorten in grote getale aanwezig zijn. Alle vijf de soorten zijn in alle drie de volkstuinten waargenomen, weliswaar in wisselende aantallen, maar toch lijken dit soort volkstuinten een belangrijke bijdrage te leveren aan de instandhouding van, ten minste, deze vijf aandachtsoorten van de gemeente Utrecht.

Verder is evident dat dit soort volkstuinten uiteraard bijdragen aan het behoud van cultuurvolgende soorten als de grote narcissenvlieg en de knobbelbollenzweefvlieg, beide soorten die erg algemeen kunnen zijn in stedelijke omgeving. Maar hetzelfde geldt voor de zeer zeldzame lookmaskerbij.

Tabel 5 Overzicht van de aantallen waargenomen individuen van de vijf aandachtsoorten van de gemeente Utrecht per locatie.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	ATV De Hoge Weide	ATV Ons Genot	ATV Stadion
<i>Chelostoma rapunculi</i>	grote klokjesbij	vrij zeldzaam	2	4	12
<i>Macropis europaea</i>	gewone slobkousbij		2	40	3
<i>Megachile ericetorum</i>	lathyrusbij	vrij zeldzaam	1	6	1
<i>Melitta haemorrhoidalis</i>	klokjesdikpoot	vrij zeldzaam	3	3	10
<i>Melitta nigricans</i>	kattenstaartdikpoot	vrij zeldzaam	100	115	30

Figuur 20 De grootste van de twee bijenburchten aanwezig opm ATV Stadion, een uitgebreid en vrij complexe burcht waarbij voornamelijk de houten blokken en rietstengels gebruikt werden om te nestelen.

Figuur 21 De kleinere bijenburcht in het zuidwestelijke deel van ATV Stadion. Ook hier werden vooral de ingebrachte rietstengels gebruikt om in te nestelen, voornamelijk door kleine klokjesbijen, die de benodigde grasklokjes zeer dichtbij hadden staan.

AANBEVELINGEN

Bestuivers zijn voornamelijk afhankelijk van twee zaken: voedsel en nestgelegenheid. Met de rijkelijke bloei gedurende vrijwel het gehele seizoen zit het met het voedselaanbod wel goed, hooguit dat er her en der rekening gehouden kan worden met specifieke waardplanten voor bijvoorbeeld de aanwezige aandachtsoorten. Wat nestgelegenheid betreft valt er nog veel te winnen.

Voedsel

Het verdient aanbeveling om de huidige diversiteit aan bloeiende planten op de verschillende volkstuinten te handhaven.

Waar mogelijk kan er voor gekozen worden om op de openbare stukken, dus buiten de eigenlijke tuinen om, het bloemaanbod meer toe te spitsen op inheemse soorten om zo ook de inheemse bestuivers te bevorderen. Hierbij zijn het vooral de vlinderbloemigen die zeer in trek en waardevol zijn voor veel bestuivers. Een goed voorbeeld van een rijkelijk bloeiend deel, met veel inheemse vlinderbloemigen is de arena op een deel van de voormalige parkeerplaats op ATV Stadion.

Voor de waargenomen aandachtsoorten is het aan te bevelen om op de verschillende volkstuinten de betreffende waardplanten te stimuleren en of uit te breiden. Voor de kattenstaartdikpoot geldt dat deze op alle drie de volkstuinten een populatie heeft al is het aantal individuen dat is waargenomen op ATV Stadion een stuk lager dan op beide andere tuinen. Hier zou kattenstaart dus verder gestimuleerd kunnen worden. Op deze tuin geldt wel dat de beide klokjesspecialisten hier bescheiden populaties hebben en dat het aanbod aan klokjes vermoedelijk goed is, waarbij aangenomen wordt dat op veel tuinen zelf nog de nodige klokjes aanwezig zullen zijn, gezien de populariteit van deze planten onder tuinders. Op de beide andere volkstuinten ligt het aantal waargenomen klokjesspecialisten echter een stuk lager en mag het aandeel aan waardplanten omhoog. Hetzelfde geldt voor de lathyrusbij en de slobkousbij, al lijkt deze laatste een redelijke populatie te hebben op ATV Ons Genot.

Nestgelegenheid

Gezien het verhoudingsgewijs hoge percentage bovengrondsnestelende soorten valt er nog wel wat te winnen als het gaat om nestgelegenheid voor grondnestelende soorten. Al valt er hier en daar ook wel wat te verbeteren aan een deel van de aanwezige bijen- en insectenhôtels. Voor andere insecten dan bijen is het prima om delen van een insectenhôtel te vullen met dennenappels, stukjes hout of schors of een holle ruimte met een spleetvormige toegang, die gebruikt kunnen worden door dagvlinders om in te overnachten. Echter, als nestgelegenheid voor bijen voegt het niets toe en met voldoende bomen, struiken en kruidachtige vegetatie waar ook af en toe wat over mag staan wordt reeds ruim voorzien in schuilplekken voor lieveheersbeestjes, oorwormen, slakken, pissebedden, dagvlinders en dergelijke. Voor bijen is het echter van belang dat de aanwezige nestgangen goed glad zijn van binnen, dus bramen of splinters aan de binnenkant of rond de opening is onwenselijk aangezien een vrouwtje tientallen keren een dergelijk gang in, en er achteruit weer uit, om één broedcel van voldoende stuifmeel als voedsel voor de larve te voorzien. Bovendien dienen bijenhôtels in de zon te hangen zodat ze niet te vochtig worden en gemakkelijk opwarmen, wel is een afdakje aan te raden om het eventuele regenwater makkelijker af te voeren. Dus een bijenhôtel zoals dat aanwezig is op ATV De

Figuur 22, 23 Het insectenhotel dat aanwezig is op ATV De Hoge Weide, links een deel van het insectenhotel zelfs en rechts de positionering, volledig ingeklemd tussen struiken en in de schaduw van enkele bomen.

Hoge Weide (fig. 22, 23), wordt het beste verplaatst naar een plek onder de bomen, en tussen de struiken vandaan om dienst te kunnen doen als daadwerkelijk bijenhotel. Voor tips en trucs voor een goed functionerend bijenhotel kan de volgende website geraadpleegd worden: <https://www.bestuivers.nl/bijenhotels>.

Om het bewustzijn en het draagvlak te vergroten is het aan te bevelen om een goed functionerend bijenhotel op een centrale plek nabij de ingang te hebben, idealiter voorzien van een informatiepaneel. Op hetzelfde ATV De Hoge Weide hangen verschillende goed functionerende bijenhotels aan de oostkant van het centrale gebouw, hier wordt regelmatig uitleg gegeven over bijen en hun belang voor bestuiving. De desbetreffende bijenhotels lenen zich hier uitstekend voor, aangezien deze geopend kunnen worden waarbij de van plastic vervaardigde doorzichtige gangen zichtbaar zijn, evenals de inhoud van de broedcellen.

Het overgrote deel van de Nederlandse bijensoorten nestelt evenwel niet in een bijenhotel maar maakt haar eigen nest in de grond. Iedere soort doet dit uiteraard op zijn eigen manier, met zijn eigen voorkeur in grondsoort en openheid aan vegetatie. Echter door met een klein talud te werken, bijvoorbeeld door een bult lemig zand van één tot enkele meters breed, een halve tot een meter diep en minimaal 30 centimeter hoog, wordt voor veel verschillende soorten aan de eisen voldaan. Immers bovenop het taludje is het droger dan onderaan, en op het zuiden geëxposeerd warmt sneller op dan die op het noorden. Wel is het zaak te voorkomen dat het aangelegde talud wordt ingezaaid omdat het dan overgroeid kan raken wat de nestgelegenheid niet ten goede komt.

LITERATUUR

- Reemer, M. 2018. Basisrapport voor de rode lijst bijen. – Rapport EIS2018-06, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Reemer, M., J.T. Smit & Th. Zeegers 2024. Basisrapport voor de Rode Lijst zweefvliegen 2023. – Rapport EIS2024-03, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Smit, J.T. 2020a. Bijen en wespen in vijf gebieden in Utrecht. – Rapport EIS2020-13, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Smit, J.T. 2020b. Bijen op en rond 's werelds grootste bijenhotel naast de A2 in Utrecht. – Rapport EIS2020-12, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Smit, J.T. 2022. Bijen en wespen in Utrecht. – Rapport EIS2022-15, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Smit, J.T. 2023. Bestuivers in de stad Utrecht. – Rapport EIS2023-06, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
- Smit, J.T. 2024. Bestuivers in Lage Weide, Utrecht. – Rapport EIS2024-12, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Bijlage 1 Lijst van waargenomen bijen in Utrecht in 2025

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Reemer 2018) en het aantal aangetroffen individuen vermeld.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	ATV De Hoge Weide	ATV Ons Genot	ATV Stadion
<i>Andrena barbilabris</i>	witbaardzandbij			1		
<i>Andrena bicolor</i>	tweekleurige zandbij			3		8
<i>Andrena chrysosceles</i>	goudpootzandbij				10	
<i>Andrena dorsata</i>	wimperflankzandbij				1	
<i>Andrena flavipes</i>	grasbij			2		
<i>Andrena minutula</i>	gewone dwergzandbij	vrij zeldzaam		5	15	11
<i>Andrena proxima</i>	fluitenkruidbij	vrij zeldzaam			2	10
<i>Andrena subopaca</i>	witkopdwergzandbij				2	35
<i>Anthidium strigatum</i>	kleine harsbij	vrij zeldzaam			1	
<i>Anthidium manicatum</i>	grote wolbij			1	4	3
<i>Anthophora furcata</i>	andoornbij	zeldzaam		1	1	
<i>Apis mellifera</i>	honingbij			270	45	465
<i>Bombus hortorum</i>	tuinhommel			11	25	3
<i>Bombus hypnorum</i>	boomhommel			1	6	8
<i>Bombus lapidarius</i>	steenhommel			15	27	19
<i>Bombus lucorum</i>	veldhommel				5	
<i>Bombus pascuorum</i>	akkerhommel			75	175	235
<i>Bombus pratorum</i>	weidehommel			3		3
<i>Bombus terrestris</i>	aardhommel				15	1
<i>Bombus terrestris complex</i>	aardhommel complex			7	75	22
<i>Bombus vestalis</i>	grote koekoekshommel	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	1		2
<i>Chelostoma campanularum</i>	kleine klokjesbij	zeldzaam				15
<i>Chelostoma florisome</i>	ranonkelbij	vrij zeldzaam				1
<i>Chelostoma rapunculi</i>	grote klokjesbij	vrij zeldzaam		2	4	12
<i>Colletes davisianus</i>	wormkruidbij				18	150
<i>Colletes fodiens</i>	duinzijdebij	vrij zeldzaam			15	
<i>Dasygaster hirtipes</i>	pluimvoetbij				3	
<i>Halicictus tumulorum</i>	parkbronsgroefbij			26		
<i>Heriades truncorum</i>	tronkenbij			25	56	100
<i>Hylaeus brevicornis</i>	kortsprietmaskerbij	vrij zeldzaam		1		
<i>Hylaeus communis</i>	gewone maskerbij			2	39	11
<i>Hylaeus confusus</i>	poldermaskerbij	vrij zeldzaam		2	2	3
<i>Hylaeus cornutus</i>	gehoorde maskerbij	zeldzaam			1	
<i>Hylaeus dilatatus</i>	brilmaskerbij	vrij zeldzaam			3	
<i>Hylaeus gredleri</i>	zompmaskerbij	zeldzaam		5		3
<i>Hylaeus hyalinatus</i>	tuinmaskerbij	vrij zeldzaam		11	28	14
<i>Hylaeus pictipes</i>	kleine tuinmaskerbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2	33	
<i>Hylaeus punctulatus</i>	lookmaskerbij	zeer zeldzaam	Gevoelig	5	1	1
<i>Lasioglossum calceatum</i>	gewone geurgroefbij			6	28	57
<i>Lasioglossum laticeps</i>	breedkaakgroefbij	zeldzaam			2	
<i>Lasioglossum leucozonium</i>	matte bandgroefbij			1	5	1
<i>Lasioglossum lucidulum</i>	glanzende groefbij	zeldzaam		1		
<i>Lasioglossum minutissimum</i>	ingesnoerde groefbij	vrij zeldzaam		1	1	
<i>Lasioglossum morio</i>	langkopsmaragdgroefbij			12	15	46
<i>Lasioglossum pauxillum</i>	kleigroefbij	vrij zeldzaam		3	1	5
<i>Lasioglossum semilucens</i>	halfglanzende groefbij	vrij zeldzaam			1	
<i>Lasioglossum sexstrigatum</i>	gewone franjegroefbij			35	4	1
<i>Lasioglossum villosulum</i>	biggenkruidgroefbij			1	11	1
<i>Lasioglossum zonulum</i>	glanzende bandgroefbij	vrij zeldzaam		1		
<i>Macropis europaea</i>	gewone slobkousbij	Aandacht		2	40	3
<i>Megachile centuncularis</i>	tuinbladsnijder			22	3	8
<i>Megachile ericetorum</i>	lathyrusbij	vrij zeldzaam		1	6	1
<i>Megachile versicolor</i>	gewone behangersbij	vrij zeldzaam		1	10	
<i>Megachile willughbiella</i>	grote bladsnijder				12	12
<i>Melitta haemorrhoidalis</i>	klokjesdikpoot	vrij zeldzaam		3	3	10
<i>Melitta nigricans</i>	kattenstaartdikpoot	vrij zeldzaam		100	115	30
<i>Nomada flava</i>	gewone wespbij			1		
<i>Nomada flavoguttata</i>	gewone kleine wespbij	vrij zeldzaam				1
<i>Nomada fucata</i>	kortsprietwespbij			1		
<i>Osmia bicornis</i>	rosse metselbij			50		
<i>Osmia leiaana</i>	kauwende metselbij	zeldzaam	Bedreigd			2
<i>Sphecodes Geoffrellus</i>	glanzende dwergbloedbij	vrij zeldzaam			1	
<i>Stelis breviscula</i>	gewone tubebij	zeldzaam	Kwetsbaar	5	4	2

Bijlage 2 Lijst van waargenomen zweefvliegen in Utrecht in 2025

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Reemer et al. 2024) en het aantal aangetroffen individuen vermeld.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	ATV De Hoge Weide	ATV Ons Genot	ATV Stadion
<i>Baccha elongata</i>	vliegende speld					1
<i>Brachypalpoides lentus</i>	bloedrode bladloper					1
<i>Cheilosia albitarsis</i>	gewoon weidegitje					4
<i>Cheilosia bergenstammi</i>	kruiskruidgitje			2	2	36
<i>Cheilosia illustrata</i>	wolliig gitje					16
<i>Cheilosia pagana</i>	kervelgitje			3	1	6
<i>Cheilosia proxima</i>	dofbuikgitje	vrij zeldzaam		1	5	30
<i>Cheilosia scutellata</i>	paddenstoelgitje	vrij zeldzaam	Kwetsbaar			1
<i>Cheilosia vernalis</i>	kustgitje				1	10
<i>Chrysotoxum bicinctum</i>	donkere fopwesp					1
<i>Epistrophe melanostoma</i>	zwartbekbandzweefvlieg			1		
<i>Epistrophe nitidicollis</i>	zwarthaarbandzweefvlieg			2		
<i>Episyrrhus balteatus</i>	snorzweefvlieg			9	65	35
<i>Eristalinus sepulchralis</i>	weidevlekoog			1	3	3
<i>Eristalis arbustorum</i>	kleine bijvlieg				1	1
<i>Eristalis horticola</i>	bosbijvlieg			7	17	21
<i>Eristalis intricaria</i>	hommelbijvlieg			1	6	16
<i>Eristalis nemorum</i>	puntbijvlieg			12	28	
<i>Eristalis pertinax</i>	kegelbijvlieg			4	8	11
<i>Eristalis similis</i>	onvoorspelbare bijvlieg			1	2	
<i>Eristalis tenax</i>	blinde bij			45	183	150
<i>Eumerus funeralis</i>	knobbelbollenzweefvlieg	vrij zeldzaam		11	20	14
<i>Eupeodes corollae</i>	terrasjeskommazweefvlieg				35	
<i>Eupeodes latifasciatus</i>	gele kommazweefvlieg					1
<i>Eupeodes luniger</i>	grote kommazweefvlieg				1	1
<i>Helophilus hybridus</i>	moeraspendelvlieg				2	
<i>Helophilus pendulus</i>	gewone pendelvlieg			13	14	30
<i>Helophilus trivittatus</i>	citroenpendelvlieg			1	5	
<i>Melanogaster hirtella</i>	weidedoflijfje			5		3
<i>Melanostoma mellinum</i>	gewone driehoekszweefvlieg				5	
<i>Melanostoma scalare</i>	slanke driehoekszweefvlieg					3
<i>Meliscaeva auricollis</i>	variabel elfje			1		
<i>Merodon equestris</i>	grote narcisvlieg			2	13	
<i>Myathropa florea</i>	doodskopzweefvlieg			7	10	26
<i>Neocnemodon spec.</i>	platbek onbekend					1
<i>Paragus haemorrhous</i>	gewoon krieltje			1	6	4
<i>Parhelophilus frutetorum</i>	bosfluweelzweefvlieg	vrij zeldzaam			1	
<i>Parhelophilus versicolor</i>	gewone fluweelzweefvlieg					1
<i>Pipizella viduata</i>	gewone langsprietplatbek			27	40	29
<i>Platycheirus albimanus</i>	micaplatvoetje			2	1	1
<i>Platycheirus scutatus s.l.</i>	schaduwplatvoetjes groep			1	1	
<i>Pyrrophaena rosarum</i>	vlinderstrikje				2	
<i>Scaeva pyrastris</i>	witte halvemaan-zweefvlieg				1	
<i>Scaeva selenitica</i>	gele halvemaan-zweefvlieg			1		
<i>Sphaerophoria scripta</i>	grote langlijf			16	31	20
<i>Syrirta pipiens</i>	menuetzweefvlieg			15	135	20
<i>Syrphus ribesii</i>	bessenbandzweefvlieg			6	20	13
<i>Syrphus torvus</i>	bosbandzweefvlieg					1
<i>Syrphus vitripennis</i>	kleine bandzweefvlieg			1	5	1
<i>Tropidia scita</i>	moeraszweefvlieg			1	2	1
<i>Volucella bombylans</i>	hommelreus			1		1
<i>Volucella zonaria</i>	stadsreus				5	1
<i>Xanthogramma pedissequum</i>	gewone citroenzweefvlieg				6	1
<i>Xylota segnis</i>	gewone rode bladloper			2	4	2
<i>Xylota sylvarum</i>	grote gouden bladloper				1	

Bijlage 3 Lijst van waargenomen dagvlinders in Utrecht in 2025

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Van Swaaij 2019) en het aantal aangetroffen individuen vermeld.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	ATV De Hoge Weide	ATV Ons Genot	ATV Stadion
<i>Aglais io</i>	dagpauwoog				1	6
<i>Araschnia levana</i>	landkaartje				4	7
<i>Celastrina argiolus</i>	boomblauwtje				1	
<i>Gonepteryx rhamni</i>	citroenvlinder					1
<i>Maniola jurtina</i>	bruin zandoogje					1
<i>Pararge aegeria</i>	bont zandoogje			7	2	16
<i>Pieris brassicae</i>	groot koolwitje					1
<i>Pieris napi</i>	klein geaderd witje			1	1	
<i>Pieris rapae</i>	klein koolwitje			3	14	2
<i>Pieris rapae/napi</i>	klein koolwitje / klein geaderd witje			5		
<i>Polygonia c-album</i>	gehakkelde aurelia				1	2
<i>Polyommatus icarus</i>	icarusblauwtje					2
<i>Vanessa atalanta</i>	atalanta				2	20

Bijlage 4 Totaallijst van waargenomen bijen in de gemeente Utrecht

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Reemer 2018) en het laatste jaar van waarnemen weergegeven indien de soort niet in 2024 is aangetroffen vermeld.

No	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	Jaar
	<i>Andrena angustior</i>	geriemde zandbij	zeldzaam		2022
	<i>Andrena barbilabris</i>	witbaardzandbij			
	<i>Andrena bicolor</i>	tweekleurige zandbij			
	<i>Andrena bimaculata</i>	donkere rimpelrug	zeldzaam	Kwetsbaar	2024
5	<i>Andrena chrysosceles</i>	goudpootzandbij			
	<i>Andrena cineraria</i>	asbij			2022
	<i>Andrena clarkella</i>	zwart-rosse zandbij			2021
	<i>Andrena denticulata</i>	kruiskruidzandbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Andrena dorsata</i>	wimperflankzandbij			
10	<i>Andrena flavipes</i>	grasbij			
	<i>Andrena florea</i>	heggenrankbij	vrij zeldzaam		
	<i>Andrena fulva</i>	vosje			2023
	<i>Andrena gravida</i>	weidebij	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	2024
	<i>Andrena haemorrhoa</i>	roodgatje			2024
15	<i>Andrena labialis</i>	donkere klaverzandbij	zeldzaam	Kwetsbaar	1935
	<i>Andrena labiata</i>	ereprijszandbij	zeldzaam		2022
	<i>Andrena minutula</i>	gewone dwergzandbij	vrij zeldzaam		
	<i>Andrena mitis</i>	lichte wilgenzandbij	zeldzaam		2023
	<i>Andrena nigroaenea</i>	zwartbronzen zandbij	vrij zeldzaam		2024
20	<i>Andrena nitida</i>	viltvlekzandbij			2024
	<i>Andrena niveata</i>	gebandeerde dwergzandbij	zeer zeldzaam	Bedreigd	2024
	<i>Andrena praecox</i>	vroege zandbij			2023
	<i>Andrena proxima</i>	fluitenkruidbij	vrij zeldzaam		
	<i>Andrena rosae</i>	roodrandzandbij	zeldzaam	Bedreigd	2024
25	<i>Andrena scotica</i>	meidoornzandbij			2024
	<i>Andrena subopaca</i>	witkopdwergzandbij			
	<i>Andrena tibialis</i>	grijze rimpelrug	vrij zeldzaam		2022
	<i>Andrena vaga</i>	grijze zandbij			2023
	<i>Andrena varians</i>	variabele zandbij	zeldzaam	Bedreigd	2022
30	<i>Andrena ventralis</i>	roodbuikje	vrij zeldzaam		2024
	<i>Andrena viridescens</i>	groene zandbij	zeer zeldzaam	Gevoelig	2024
	<i>Andrena wilkella</i>	geelstaartklaverzandbij	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	2024
	<i>Anthidiellum strigatum</i>	kleine harsbij	vrij zeldzaam		
	<i>Anthidium manicatum</i>	grote wolbij			
35	<i>Anthophora furcata</i>	andoornbij	zeldzaam		
	<i>Anthophora plumipes</i>	gewone sachembij			2024
	<i>Apis mellifera</i>	honingbij			
	<i>Bombus campestris</i>	gewone koekoekshommel			2024
	<i>Bombus hortorum</i>	tuinhommel			
40	<i>Bombus hypnorum</i>	boomhommel			
	<i>Bombus jonellus</i>	veenhommel	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	
	<i>Bombus lapidarius</i>	steenhommel			
	<i>Bombus lucorum</i>	veldhommel			
	<i>Bombus magnus</i>	grote veldhommel	zeldzaam		2016
45	<i>Bombus muscorum</i>	moshommel	zeldzaam	Bedreigd	2024
	<i>Bombus pascuorum</i>	akkerhommel			
	<i>Bombus pratorum</i>	weidehommel			
	<i>Bombus sylvestris</i>	vierkleurige koekoekshommel			2022
	<i>Bombus terrestris</i>	aardhommel			
50	<i>Bombus vestalis</i>	grote koekoekshommel	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	
	<i>Chelostoma campanularum</i>	kleine klokjesbij	zeldzaam		
	<i>Chelostoma florisomne</i>	ranonkelbij	vrij zeldzaam		
	<i>Chelostoma rapunculi</i>	grote klokjesbij	vrij zeldzaam		
	<i>Coelioxys aurolimbatus</i>	gouden kegelbij	zeer zeldzaam	Bedreigd	2021

Bijlage 4 vervolg Totaallijst van waargenomen bijen in de gemeente Utrecht

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Reemer 2018) en het laatste jaar van waarnemen weergegeven indien de soort niet in 2024 is aangetroffen vermeld.

No	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	Jaar
55	<i>Coelioxys elongatus</i>	slanke kegelbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2021
	<i>Coelioxys inermis</i>	gewone kegelbij	zeldzaam		2023
	<i>Colletes cunicularius</i>	grote zijdebij			2022
	<i>Colletes daviesanus</i>	wormkruidbij			
	<i>Colletes fodiens</i>	duinzijdebij	vrij zeldzaam		
60	<i>Colletes hederæ</i>	klimpopbij	zeldzaam		2019
	<i>Colletes marginatus</i>	donkere zijdebij	zeldzaam		2021
	<i>Colletes similis</i>	zuidelijke zijdebij	zeldzaam		2024
	<i>Dasypoda hirtipes</i>	pluimvoetbij			
	<i>Epeoloides coecutiens</i>	bonte viltbij	vrij zeldzaam		2022
65	<i>Epeolus variegatus</i>	gewone viltbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Halictus rubicundus</i>	roodpotige groefbij			2024
	<i>Halictus scabiosae</i>	breedbandgroefbij	zeldzaam		2023
	<i>Halictus tumulorum</i>	parkbronsgroefbij			
	<i>Heriades truncorum</i>	tronkenbij			
70	<i>Hoplitis claviventris</i>	geelgespoorde houtmetselbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2019
	<i>Hoplitis leucomelana</i>	zwartgespoorde houtmetselbij	zeldzaam		2023
	<i>Hoplitis tridentata</i>	driedoornige metselbij	zeldzaam	Gevoelig	2023
	<i>Hylaeus brevicornis</i>	kortsprietmaskerbij	vrij zeldzaam		
	<i>Hylaeus communis</i>	gewone maskerbij			
75	<i>Hylaeus confusus</i>	poldermaskerbij	vrij zeldzaam		
	<i>Hylaeus cornutus</i>	gehoornde maskerbij	zeldzaam		
	<i>Hylaeus dilatatus</i>	brilmaskerbij	vrij zeldzaam		
	<i>Hylaeus gredleri</i>	zompmaskerbij	zeldzaam		
	<i>Hylaeus hyalinatus</i>	tuinmaskerbij	vrij zeldzaam		
80	<i>Hylaeus nigritus</i>	composietmaskerbij	zeer zeldzaam		
	<i>Hylaeus pectoralis</i>	rietmaskerbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2023
	<i>Hylaeus pictipes</i>	kleine tuinmaskerbij	zeldzaam	Kwetsbaar	
	<i>Hylaeus punctulatissimus</i>	lookmaskerbij	zeer zeldzaam	Gevoelig	
	<i>Hylaeus signatus</i>	resedamaskerbij	zeldzaam		2024
85	<i>Lasioglossum calceatum</i>	gewone geurgroefbij			
	<i>Lasioglossum fulvicorne</i>	slanke groefbij	vrij zeldzaam		2020
	<i>Lasioglossum laticeps</i>	breedkaakgroefbij	zeldzaam		
	<i>Lasioglossum leucopus</i>	gewone smaragdgroefbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Lasioglossum leucozonium</i>	matte bandgroefbij			
90	<i>Lasioglossum lucidulum</i>	glanzende groefbij	zeldzaam		
	<i>Lasioglossum minutissimum</i>	ingesnoerde groefbij	vrij zeldzaam		
	<i>Lasioglossum monstificum</i>	glanzende franjegroefbij	zeldzaam		2019
	<i>Lasioglossum morio</i>	langkopsmaragdgroefbij			
	<i>Lasioglossum parvulum</i>	kleine groefbij	zeldzaam	Bedreigd	2024
95	<i>Lasioglossum pauxillum</i>	kleigroefbij	vrij zeldzaam		
	<i>Lasioglossum semilucens</i>	halfglanzende groefbij	vrij zeldzaam		
	<i>Lasioglossum sexnotatum</i>	zesvlekkige groefbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Lasioglossum sexstrigatum</i>	gewone franjegroefbij			
	<i>Lasioglossum villosulum</i>	biggenkruidgroefbij			
100	<i>Lasioglossum zonulum</i>	glanzende bandgroefbij	vrij zeldzaam		
	<i>Macropis europaea</i>	gewone slobkousbij			
	<i>Megachile centuncularis</i>	tuinbladsnijder			
	<i>Megachile ericetorum</i>	lathyrusbij	vrij zeldzaam		
	<i>Megachile rotundata</i>	luzernebehangersbij			2020
105	<i>Megachile versicolor</i>	gewone behangersbij	vrij zeldzaam		
	<i>Megachile willughbiella</i>	grote bladsnijder			
	<i>Melecta albifrons</i>	bruine rouwbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2022
	<i>Melitta haemorrhoidalis</i>	klokjesdikpoot	vrij zeldzaam		

Bijlage 4 vervolg Totaallijst van waargenomen bijen in de gemeente Utrecht

Per soort zijn de zeldzaamheidsklasse, de Rode-lijstcategorie (Reemer 2018) en het laatste jaar van waarnemen weergegeven indien de soort niet in 2024 is aangetroffen vermeld.

No	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Zeldzaamheid	Rode Lijst	Jaar
	<i>Melitta nigricans</i>	kattenstaartdikpoot	vrij zeldzaam		
110	<i>Nomada alboguttata</i>	bleekvlekwespbij			2024
	<i>Nomada atroscutellaris</i>	ereprijsdwergwespbij	zeer zeldzaam		2024
	<i>Nomada bifasciata</i>	bonte wespbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2022
	<i>Nomada conjungens</i>	langsprietwespbij	zeldzaam		2024
	<i>Nomada fabriciana</i>	roodzwarte dubbeltand	vrij zeldzaam		2024
115	<i>Nomada ferruginata</i>	geelschouderwespbij	vrij zeldzaam		2021
	<i>Nomada flava</i>	gewone wespbij			
	<i>Nomada flavoguttata</i>	gewone kleine wespbij	vrij zeldzaam		
	<i>Nomada flavopicta</i>	zwartsprietwespbij	vrij zeldzaam		2023
	<i>Nomada fucata</i>	kortsprietwespbij			
120	<i>Nomada fulvicornis</i>	roodsprietwespbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2024
	<i>Nomada goodeniana</i>	smalbandwespbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Nomada lathburiana</i>	roodharige wespbij			2020
	<i>Nomada leucophthalma</i>	vroege wespbij	vrij zeldzaam		2023
	<i>Nomada marshamella</i>	donkere wespbij	vrij zeldzaam		2024
125	<i>Nomada panzeri</i>	sierlijke wespbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Nomada ruficornis</i>	gewone dubbeltand			2023
	<i>Nomada sheppardana</i>	geeltpje	vrij zeldzaam		2023
	<i>Nomada signata</i>	signaalwespbij	vrij zeldzaam		2022
	<i>Nomada succincta</i>	geelzwarte wespbij	vrij zeldzaam		2008
130	<i>Nomada zonata</i>	variabele wespbij	vrij zeldzaam		2022
	<i>Osmia bicornis</i>	rosse metselbij			
	<i>Osmia caerulescens</i>	blauwe metselbij	vrij zeldzaam	Kwetsbaar	2022
	<i>Osmia cornuta</i>	gehoornde metselbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Osmia leaiana</i>	kauwende metselbij	zeldzaam	Bedreigd	
135	<i>Osmia niveata</i>	zwartbronzen houtmetselbij	zeldzaam	Kwetsbaar	2024
	<i>Panurgus calcaratus</i>	kleine roetbij			2020
	<i>Sphecodes albilabris</i>	grote bloedbij			2020
	<i>Sphecodes crassus</i>	brede dwergbloedbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Sphecodes ephippius</i>	bosbloedbij	vrij zeldzaam		2024
140	<i>Sphecodes ferruginatus</i>	roestbruine bloedbij	zeldzaam		2022
	<i>Sphecodes geoffrellus</i>	glanzende dwergbloedbij	vrij zeldzaam		
	<i>Sphecodes gibbus</i>	pantserbloedbij	vrij zeldzaam		2023
	<i>Sphecodes miniatus</i>	gewone dwergbloedbij	vrij zeldzaam		2023
	<i>Sphecodes monilicornis</i>	dikkopbloedbij			2024
145	<i>Sphecodes pellucidus</i>	schoffelbloedbij			2021
	<i>Sphecodes puncticeps</i>	grote spitstandbloedbij	vrij zeldzaam		2024
	<i>Sphecodes reticulatus</i>	rimpelkruinbloedbij	vrij zeldzaam		2022
	<i>Stelis breviscula</i>	gewone tubebij	zeldzaam	Kwetsbaar	
	<i>Stelis phaeoptera</i>	zwarte tubebij	zeer zeldzaam	Ernstig bedreigd	2024
150	<i>Stelis punctulatissima</i>	geelgerande tubebij	vrij zeldzaam		2021
	<i>Xylocopa violacea</i>	blauwzwarte houtbij	zeldzaam	Bedreigd	2023

EIS KENNISCENTRUM INSECTEN EN ANDERE ONGEWERVELDEN

Stichting EIS is het kenniscentrum voor insecten en andere ongewervelden. De stichting doet onderzoek en geeft adviezen over beleid en beheer. Daarnaast houden we ons bezig met voorlichting en educatie. We hebben een brede kennis over de ecologie, verspreiding en bescherming van ongewervelden. Het bureau werkt samen met ruim 3000 vrijwilligers verdeeld over meer dan 60 werkgroepen, elk gericht op een specifieke diergroep. Door dit netwerk van specialisten en vrijwilligers hebben we naast goede kennis over populaire groepen zoals bijen en sprinkhanen ook ruime expertise met betrekking tot andere insecten en ongewervelden. EIS Kenniscentrum Insecten is daardoor in staat om projecten uit te voeren met betrekking tot een grote diversiteit aan diergroepen.